

de la slava veche cu unele trăsături redacționale, la slavona românească s-a realizat foarte lent (inegal în diverse genuri de scrieri) este greu de stabilit momentul apariției acestei redacții. De aceea, propunem o dată convențională: data apariției primelor texte originale, deci sfârșitul secolului al XIV-lea (cel mai vechi document de cancelarie este din 1374, actul prin care domnul Țării Românești, Vlaicu Vodă înzestrează mănăstirea Vodița).

Limba manuscriselor analizate se caracterizează prin următoarele trăsături distincte față de sistemul fonetic slav vechi:

În Țara Românească: generalizarea ierului mic și uneori vocalizarea în a, o, \tilde{a} ; confuzia iusurilor și denazalizarea lui $\varrho > u$ și $\tilde{a}, \tilde{e} > e$; transformarea lui $\tilde{e} > e$; transformarea lui $y > i$.

În Moldova: denazalizările $\varrho > u$ și $\tilde{e} > a$; transformarea $\tilde{e} > e$; vocalizarea ierurilor în o și e ; palatalizarea $dj > \tilde{z}$; de asemenea, sporadic trecerea $y > i$ și $v > u$.

În Transilvania: denazalizările $\varrho > u$ și $\tilde{e} > e$ și sporadic confuzia lor; trecerea lui $\tilde{e} > e$; folosirea cu precădere a ierului mic, vocalizări sporadice în o, \tilde{a} și e ; palatalizarea $dj > \tilde{z}$; sporadic trecerea lui $y > i$.

După cum se observă, unele trăsături sînt comune pentru limba slavă din toate provinciile românești și anume: denazalizarea $\varrho > u$, trecerea $\tilde{e} > e$ și $y > i$ și vocalizarea sporadică a ierului mare în o . Alte elemente diferă de la o provincie la alta. Deosebiri fonetice pe care le observăm la manuscrisele din același secol și aceeași provincie se datoresc în mare măsură modelului după care se copia: dacă era un text vechi, limba se păstra arhaică; dacă era nou, slavon, limba copiei oglindea trăsăturile respective. Pe de altă parte constatăm că trăsăturile fonetice ale manuscriselor slavo-române din epoca studiată, trăsături care se vor regăsi (aprofundate și generalizate) în slavona românească, nu coincid cu ale nici unei alte slavone. Această constatare infirmă ipoteza lui I. Bogdan, că în perioada cea mai veche limba manuscriselor slavo-române ar fi fost medio-bulgară¹.

Dorim ca aceste modeste considerații privitoare la cele mai vechi manuscrise slave din țara noastră, să constituie o contribuție la efortul comun de elucidare și aprofundare a cunoașterii culturii noastre vechi.

N.B. Am omis din inventarul de mai sus *Culegerea de cuvinte pustnicești* de la Muzeul Dosoftei (Iași), datînd din a doua jum. a sec. XIV, cu următoarele date: hîrtie (27×19,5), cca. 300 f., filigrane: *Om* (Briq. 7557 : 1357, Moș. 4817 : 1350/60), *Floare* (Moș. 3985 : 1326), *Cerb* (id. 2290 : 1360), *Cheie* (id. 2688 : 1358); scriere semiuncială cu elemente cursive, seamănă cu *Sbornicul de la Neamț* semnalat de Jacimirskij (96, p. 787, fot. 8); iluminatii modeste, culori și motive sud-slave (fot. 14); limba prezintă unele trăsături medio-bulgare.

¹ „Dacă am avea manuscrise slavo-române din sec. XII—XIII, acestea fără îndoială ar fi identice cu cele curat bulgare din acea vreme“ I. Bogdan *Cîteva manuscrise slavo-române din Biblioteca imperială de la Viena*, în *Scrieri alese*, București, 1968, p. 491.